

Ліповська-Маковецька Н. І.

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ПРИКОРДОННОМУ РЕГІОНІ

У статті проаналізовано особливості сучасних трудових міграцій в Україні та Волинській області зокрема. Розкрито питання впливу прикордонних міграційних процесів на регіональний ринок праці. Досліджено динаміку міграції населення прикордонного регіону. Автором окреслено заходи щодо управління сучасними міграційними процесами.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, трудові мігранти, міграційна політика, ринок праці, міграційні процеси.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Посилення міграційних процесів в Україні значно впливає на зміну обсягів економічно активного населення та на стан регіональних ринків праці. Істотне зростання масштабів міжнародної трудової міграції в Україні актуалізує її дослідження як явища, що має суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток регіонів.

Тенденція щодо збільшення обсягів зовнішньої міграції супроводжується зростанням рівня безробіття, щорічним зменшенням кількості вакантних робочих місць, низькою заробітною платою, порівняно з іншими країнами, зниженням рівня якості життя населення. Отже, сьогодні значна увага має приділятися аналізу міграційних процесів, їх впливу на ринок праці та стан економіки в регіонах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Вітчизняні дослідники міграційних процесів, зокрема О. Власюк, С. Злупко, А. Кравченко, Е. Лібанова, Ю. Макогон, О. Малиновська, Н. Марченко, А. Мокій, С. Пирожков, С. Писаренко, М. Романюк, А. Румянцева, Є. Савельєв, О. Хомра та ін. переважно зосереджували увагу на аналізі демографічних і соціально-економічних характеристик учасників трудових міграційних процесів. Разом з тим, за останнє десятиліття значно посилилася увага вчених до дослідження різних аспектів зовнішньої трудової міграції – А. Гайдуцький, І. Прибиткова, формуванню міграційної політики – Т. Драгунова, М. Бублій та ін., довготривалому безробіттю – О. Купець. У той же час, деякі питання щодо впливу міграційних процесів на регіональний ринок праці в прикордонних регіонах України, потребують подальшого дослідження.

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є вивчення особливостей сучасних трудових міграцій в Україні та Волинській області зокрема. Також визначено наступні завдання: дослідити динаміку міграції населення прикордонного регіону; визначити причини міграційних процесів; окреслити заходи щодо управління сучасними міграційними процесами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зовнішня міграція робочої сили відбиває процес перерозподілу трудових ресурсів між національними економіками. За даними Департаменту з економічних і соціальних питань ООН кількість міжнародних мігрантів в світі протягом останніх кількох десятиліть постійно зростає. Якщо мігруюче населення продовжуватиме зростати такими ж темпами, як і в минулі 20 років, у світі до 2050 року буде загалом 405 мільйонів міжнародних мігрантів. У той же час, кількість внутрішніх

мігрантів вже сягає 740 мільйонів осіб, тому загальна кількість мігрантів сьогодні по всьому світові вже наближається до мільярда осіб [2].

Основними причинами зростання обсягів міграції населення є нерівномірність між країнами в рівні заробітної плати і соціального забезпечення, відмінності в можливостях і умовах професійного зростання, політична й економічна нестабільність.

Дослідження показали, що із загальних міграційних потоків обсяги зовнішньої міграції на кінець 2012 р. склали 40 919 осіб – таких, що прибули на територію країни з інших і 10 497 осіб, що виїхали за межі України. Сальдо зовнішньої міграції у 2012 році дорівнює 30422 осіб. На 10000 наявного населення число прибулих по всіх напрямках зовнішньої міграції складає 12 осіб, число вибулих – 3,1, а офіційне сальдо міждержавної міграції складає – 8,9 осіб на 10 тис. наявного населення [4].

Враховуючи ускладнення демографічної ситуації, міграційне скорочення населення продовжує негативно впливати на трудовий та інтелектуальний потенціал держави. У міждержавному обміні мігрантами скорочення зазнало населення України всіх вікових груп, особливо це стосується жінок в працездатному віці.

За різними експертними оцінками, зараз за кордоном працює від 3 до 7 млн. громадян України. На жаль, лише незначна частина українських громадян працюють за кордоном на законних підставах, і лише 2 відсотки трудових мігрантів (це трохи більше 70 тис. осіб) щорічно працевлаштовуються за кордоном за сприянням суб'єктів господарювання, які надають посередницькі послуги з працевлаштування за кордоном [5].

Слід зазначити, що до позитивних наслідків міграційних процесів належать такі, як отримання заробітків, що дозволяють підтримати відповідний рівень життя мігрантів; можливість професійного зростання для їх окремих груп тощо; крім того, мігранти інвестують значні суми коштів у нашу країну. Так, у 2012 р., за даними Національного банку

України, грошові перекази працюючих за кордоном складають у першому кварталі – 1630 млн. дол. США, а в другому – 1782 млн.дол. США, і це тільки офіційна статистика по легально працюючих за кордоном громадянах України [1]. Реальні ж обсяги перерахованих коштів значно перевищують офіційні статистичні дані. Таким чином, фактично наші громадяни, які працюють за кордоном як легально, так і нелегально, стали головними інвесторами української економіки.

В умовах транскордонного співробітництва значно активізувалися міграційні потоки в прикордонних регіонах. Проте, недостатньо сформованою є інформаційна база руху мігрантів та система моніторингу міграційних процесів, що дозволило б більш реально відслідковувати обсяги міграції прикордоння.

У Волинській області спостерігається сезонна міграція населення, за якої переважна більшість працездатного населення щорічно виїздить на сезонні роботи в інші регіони України та за кордон. Наприклад, серед тих, хто виїздить тимчасово (як правило, терміном від 6 місяців до 1 року) на сезонні роботи за кордон, переважна більшість працює на збиранні врожаю фруктів та овочів у Польщі.

Волинська область, на відміну від інших регіонів, характеризується зростанням загальної чисельності працездатного населення у працездатному віці. Це створює умови для повнішого використання трудового потенціалу, підвищуючи загальний рівень економічної активності населення області. Наявність попиту за межами регіону стає причиною сезонних трудових міграцій на великі відстані. Зв'язки з працевикористання можуть проявлятися як у межах регіону чи області – регіональні (у більшості випадків – маятникові), країни – міжрегіональні, так і на міждержавному рівні – міжнародні [6, с. 220].

Підвищення рівня безробіття у Волинській області спричиняє значні економічні збитки та падіння рівня життя населення. Одночасно, через

нестачу робочих місць, посилюється інтенсивність трудових міграцій, особливо у межах України (таблиця 1). Хоча сальдо зовнішньої трудової міграції у 2007-2012 рр. за офіційними даними є позитивним, насправді, за експертними оцінками, кількість міграційних поїздок на роботу до країн ЄС збільшилася.

Таблиця 1

Міграційний рух населення Волинської області у 2007-2012 роках

Роки	У межах України			Зовнішня міграція		
	прибуло	вибуло	сальдо	прибуло	вибуло	сальдо
2007	19445	19219	226	528	865	-337
2008	18463	18434	29	590	541	49
2009	16602	16853	-251	470	437	33
2010	17239	17348	-109	479	372	107
2011	16768	16293	475	485	289	196
2012	12230	12073	157	457	207	250

Джерело: складено за [3]

Становлення регіонального ринку праці відбувається в умовах значної інтенсивності трудових міграцій. Нині у європейських та інших країнах сформувався стійкий попит на українські трудові ресурси. Їх основною конкурентною перевагою є згода на роботу за заробітну плату, яка у декілька разів нижча за ту, яку роботодавець виплачує своїм співвітчизникам.

Циклічний характер розвитку сучасної економіки, трансформаційні перетворення в усіх сферах суспільного буття обумовлюють необхідність наукового опрацювання нових методологічних і методичних підходів до вирішення актуальних проблем, пов'язаних з регулюванням процесів трудової міграції населення [5].

На основі даних Державного комітету статистики України щодо зовнішніх міграційних процесів України за 2010-2012 рр. було визначено місце регіону у процесах трудової міграції. Зокрема, Волинська область у 2010 та у 2012 роках знаходилася на п'ятому місці за величиною сальдо зовнішньої трудової міграції, а у 2011 році – на восьмому місці серед

областей України. На основі цього можна константувати, що намітилася тенденція до зменшення зовнішньої трудової міграції у Волинській області, це є досить хорошим показником, що характеризує економічний розвиток регіону та покращення ситуації на ринку праці Волинської області.

Розвитку різноманітних міжнародних обмінів у прикордонні сприяють тісні українсько-польські відносини, співробітництво органів влади суміжних територій, розташованих тут підприємств і організацій, зокрема діяльність єврорегіону “Буг”. Проте серед шляхів стримування зовнішньої міграції в прикордонному регіоні є підвищення ефективності функціонування регіонального ринку праці, правовий захист, офіційна робота та відповідний рівень заробітної плати.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку міграційних процесів в прикордонному регіоні, на нашу думку, потрібно реалізувати наступні заходи:

- сформувати інформаційну базу руху мігрантів і їх грошових переказів в Україну та систему моніторингу міграційних процесів;
- вдосконалити державну міграційну політику з метою ефективного регулювання процесів трудової еміграції та імміграції в Україні;
- покращити контроль над зайнятістю трудових мігрантів за кордоном;
- всебічно сприяти поверненню українських трудових мігрантів на Україну;
- посилити транскордонну співпрацю у сфері регулювання міжнародних міграційних процесів.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Причиною посилення міграційних процесів в Україні стало сусідство із країнами Європейського Союзу. Внаслідок невисокого рівня оплати праці та

недостатньої соціальної захищеності, вітчизняні трудові мігранти змушені шукати кращих умов для самореалізації та задоволення потреб їхніх родин за кордоном. Оцінка впливу трудової міграції на розвиток ринків праці прикордонних регіонів дає підстави зробити висновок про значне зниження пропозиції робочої сили. Тому основними завданнями щодо регулювання міграції є скорочення масштабів трудової міграції населення за межі країни, забезпечення соціальної захищеності українських працівників за кордоном; попередження виїзду високоосвічених спеціалістів для заняття за кордоном низькокваліфікованими роботами.

Список використаної літератури

1. Національний банк України – Огляд приватних грошових переказів в Україну // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73840>.
2. Організація Об'єднаних Націй в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/informationcentre/news/1411>.
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Держного комітету статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Питання трудової міграції є однією із найактуальніших проблем сьогодення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81572&cat_id=362
6. Федосова В. І. Вплив трудової міграції на регіональний ринок праці / В. І. Федосова // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Економічні науки. – Серія

«Регіональна економіка». – Луцьк, 2011. – Випуск 8(31). –
Частина 2. – С.217–225.

**ЛИПОВСКАЯ-МАКОВЕЦКАЯ Н. И. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ
РАЗВИТИЯ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНАХ**

В статье проанализированы особенности современных трудовых миграций в Украине и Волынской области в частности. Раскрыт вопрос влияния пограничных миграционных процессов на региональный рынок труда. Исследовано динамику миграции населения пограничного региона. Автором очерчено мероприятия по управлению современными миграционными процессами.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, трудовые мигранты, миграционная политика, рынок труда, миграционные процессы.

**LIPOVSKA-MAKOVETSKA N. I. MODERN TRENDS IN MIGRATION
PROCESSES IN THE BORDER REGION**

The features of modern labour migrations in Ukraine and Volhynia area in particular are analysed in the article. The question of influence of boundary migratory processes is exposed to the regional market of labour. Investigational dynamics of migration of population of boundary region. By an author outlined measures on a management modern migratory processes.

Key words: international labour migration, labour migrants, migratory policy, labour-market, migratory processes.